

Кога отпуската е отпуск?

В нашата реч съществуват рамо до рамо две думи или две форми на една и съща дума – **отпуска** от женски, както и **отпуск** от мъжки род. Безспорно, и двете думи означават едно и също нещо, но въпреки това нямаме основание във всякакъв случай свободно да ги заместваме една с друга. Разликата между тях е, че те се отнасят към различни стилове на книжовния ни език и заради това всяка си има своя сфера на употреба. Докато думата **отпуска** има разговорен характер и затова е допустимо да се използва само в битово-разговорната реч, думата **отпуск** е напълно неутрална, не е прикрепена към някакъв определен стил и може да се употребява при всички случаи без ограничения.

Това означава, че в молбата, която подаваме, за да ни се разреши да ползваме годишния си **отпуск**, задължително трябва да изберем тъкмо тази форма. Това е необходимо, за да не внасяме ненужна разговорност в писмения си текст, и за да покажем, че се съобразяваме със спецификата на административно-деловия стил, според който се изгражда той.

В съвременната ни реч се срещат и други двойки думи, които имат едно и също значение, но се отличават по граматическия си род. Такова е положението с **диплома** в женски и **диплом** – в мъжки род. Все пак трябва да се посочи обаче, че има известна разлика между двете думи в стилистично отношение. Докато думата **диплома** е неутрална стилистично и може да се употребява във всякакви случаи, съществителното **диплом** има книжен характер и това естествено ограничава съществено употребата му във всекидневната ни реч.

Заетите от латински думи **резерв** и **резерва** в повечето случаи се употребят с едно и също значение, което можем да опишем като “запас”. Затова може да се каже и *Осигурен е нужният резерв* и *Осигурена е нужната резерва*. Има обаче значения при думите, когато се дава предпочитание на само една от тях, без да има някаква стилистична разлика. Затова се говори само за *валутен резерв*, *държавен резерв*, а в други случаи се използва само *резерва*, например *Той е първа резерва*. Тази дума се употребява обаче преди всичко в множествено число и означава “съмнение, неувереност”. Така е в изречения като **Имам резерви към него**.

В същото време положението при двойката **темпо** и **темп** е по-различно. При тези думи освен разлика в граматичния род, има и разлика в значенията, както и в областите, в които се употребяват. Докато дума **темпо** е зета направо от италиански и се употребява като термин от областта на музиката, за да бележи скоростта, с която пулсират метричните моменти, **темп** е навлязла в български от руски. Тя се употребява в по-общ смисъл, за да назове изобщо скоростта, с която се извършва даден процес.

Разбира се, има и други различия. Формата на думата **темпо** за множествено

число е **темпа**, при **темп** тя има друг вид и гласи **темпове**. Дори може да се посочи, че при тази дума тъкмо формата за множествено число се среща много по-често в речта ни в сравнение с формата за единствено.

Общият извод, който може да се направи от прегледа на думите в тези четири двойки е, че всяка една от тях може да се избере и да се включи в речта ни или след като се оцени внимателно в стилистично отношение, или след като се отчете конкретният смисъл, който да бъде заложен в нея.